



Aan  
De minister van Financiën van Curaçao

Adres kantoor Curaçao  
De Rouvilleweg 39  
Willemstad, Curaçao  
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten  
Frontstreet 26  
Convent Building  
Philipsburg, Sint Maarten  
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba  
L.G. Smith Boulevard 68  
La Piccola Marina  
Oranjestad, Aruba  
Telefoon (+297) 5832800

Datum  
24 augustus 2023  
Ons kenmerk  
Cft 202300076  
Pagina  
1/8

Uw kenmerk

E-mail [info@cft.cw](mailto:info@cft.cw)  
Internet [www.cft.cw](http://www.cft.cw)

Bijlage  
2

Onderwerp  
Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2023

Geachte heer Silvania,

Op 11 augustus 2023 ontving het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) de uitvoeringsrapportage (UR) van Curaçao over het tweede kwartaal van 2023. Met dit schrijven ontvangt u de reactie van het Cft op deze UR.<sup>1</sup> In bijlage 1 van deze brief vindt u een nadere uitleg en cijfermatige onderbouwing bij deze reactie.

### **Oordeel**

Curaçao realiseert tot en met het tweede kwartaal 2023 een overschot op de begroting van ANG 113 miljoen, ANG 65 miljoen hoger dan begroot. Dit overschot is vooral het gevolg van hoger dan begrote belastingbaten. Dat is positief.

Het Cft wees eerder op de potentie van Curaçao om overschotten op de begroting te realiseren, en deed daartoe diverse aanbevelingen.<sup>2</sup> Curaçao geeft in de tweede UR aan een positief resultaat voor het gehele jaar van ANG 3 miljoen te verwachten. Op basis van de realisatie tot en met het tweede kwartaal gaat het Cft er echter vanuit dat Curaçao het begrotingsjaar 2023 kan afsluiten met een positief resultaat van circa ANG 40-60 miljoen. Een noodzakelijke voorwaarde daarbij is wel dat Curaçao het financieel beheer structureel verbetert. Er moet worden voorkomen dat, net als in het begrotingsjaar 2022, het overschot aan het einde van het jaar sterk afneemt door nagekomen lasten. Het Cft gaf in overweging om voorafgaand toezicht in te stellen op het aangaan van financiële verplichtingen en verzoekt over de genomen maatregelen te worden geïnformeerd.

Op 30 juni 2023 verzocht de Rijksministerraad Curaçao de aanbevelingen van het Cft bij de begroting op te volgen. Curaçao zal hiervoor in augustus 2023 een eerste ontwerpbegrotingswijziging (OBW) presenteren. Het Cft adviseert Curaçao om de realisatie tot en met tweede kwartaal 2023, en de verwachte additionele rentelasten in 2023 van de herfinanciering van de liquiditeitssteunlening, in deze OBW te verwerken. Ook is van belang om in de OBW stil te staan bij de te verwachten budgettaire effecten, waaronder de rentelastontwikkeling, van de oplossing voor de problematiek bij ENNIA. In dit kader wordt Curaçao ook verzocht in te gaan op de ontbrekende rapportages over de collectieve sector 2021 en 2022 en de vaststelling van de collectieve sector over de jaren 2023 en 2024.<sup>3</sup>

### **Toelichting**

Uit de realisatiecijfers blijkt een voorlopig overschot op de gewone dienst tot en met het tweede kwartaal 2023 van ANG 113 miljoen. Dit overschot is ANG 65 miljoen hoger dan geraamd. De baten zijn ANG 49 miljoen hoger dan geraamd, vooral als gevolg van hogere indirecte belastingopbrengsten, zoals de omzetbelasting. De lasten zijn tot en met het tweede kwartaal ANG 16 miljoen lager dan begroot, hoofdzakelijk vanwege lagere personeelslasten.

Indien de ontwikkeling van met name de indirecte belastingen kan worden vastgehouden, moet Curaçao over 2023 een overschot kunnen realiseren van circa ANG 40-60 miljoen. Daarvoor is noodzakelijk dat de lasten worden beheerst op het niveau zoals begroot.

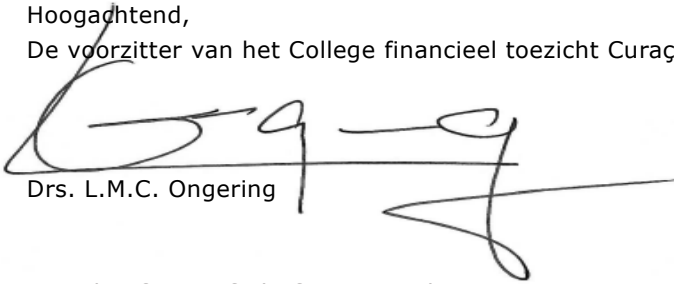
Curaçao presenteert in de tweede UR ook aangepaste realisatiecijfers over 2022. Voor 2022 leek eerder nog sprake van een aanzienlijk overschot van ANG 142 miljoen.<sup>4</sup> Inmiddels is dit overschot met ANG 125 miljoen gedaald tot ANG 17 miljoen, als gevolg van de verwerking van diverse nagekomen lasten (en baten). Om eenzelfde ontwikkeling voor 2023 te voorkomen gaf het Cft in overweging om voorafgaand toezicht in te stellen op het aangaan van financiële verplichtingen, voorzien van een passend sanctiebeleid.<sup>5</sup> Het Cft verzoekt over de genomen maatregelen te worden geïnformeerd.

Curaçao en Nederland voeren op dit moment besprekingen over de (potentieel langjarige) herfinanciering van de in 2020 en 2021 aan Curaçao verstrekte liquiditeitssteun van ANG 911 miljoen. Ook wordt gesproken over een structurele oplossing voor pensioenverzekeraar ENNIA.<sup>6</sup> Hoewel er nog niet besloten is over een definitieve oplossing voor beide onderwerpen, zal Curaçao in 2023 hoe dan ook rekening moeten houden met additionele rentelasten. Curaçao moet nog rapporteren over de cijfers van de collectieve sector voor de jaren 2021 en 2022. De collectieve sector voor de jaren 2023 en 2024 had al op 1 april 2022 moeten zijn vastgesteld.<sup>7</sup> Het Cft verzoekt Curaçao hieraan zo snel mogelijk opvolging te geven.

Kenmerk  
Cft 202300076  
Blad  
3/8

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,  
De voorzitter van het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'L.M.C. Ongerling', written over a horizontal line. The signature is stylized and extends to the right of the line.

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:  
De voorzitter van de Staten van Curaçao  
De minister-president van Curaçao  
De secretaris-generaal van het ministerie van Financiën van Curaçao

### Bijlage 1: Uitleg en cijfermatige onderbouwing

In tabel 1 is de realisatie weergegeven van de gewone dienst tot en met het tweede kwartaal van de jaren 2020-2023. Daarnaast zijn de raming van Curaçao tot en met het tweede kwartaal van 2023 en de begroting voor heel 2023 weergegeven.

**Tabel 1: Overzicht realisatie gewone dienst (in miljoenen ANG)<sup>8</sup>**

	2e UR 2020	2e UR 2021	2e UR 2022	2e UR 2023	VB Q2 2023	VB 2023
<b>Baten</b>	<b>688</b>	<b>647</b>	<b>869</b>	<b>890</b>	<b>845</b>	<b>1.729</b>
Belastingen	624	595	813	828	779	1.533
Schenken en subsidies	13	16	10	4	9	18
Andere baten	50	35	46	58	57	158
Kansspel vergunningenfee	0	0	0	0	0	20
<b>Lasten</b>	<b>874</b>	<b>895</b>	<b>746</b>	<b>777</b>	<b>798</b>	<b>1.729</b>
Beloning van personeel	232	216	206	214	230	445
Goederen en diensten	58	69	50	65	67	228
Afschrijving vaste activa	51	39	35	34	36	91
Interest	31	29	31	35	34	71
Subsidies & Overdrachten	247	265	179	191	193	385
Sociale zekerheid	253	278	246	240	239	502
Andere uitgaven	0	0	0	0	0	7
<b>Resultaat</b>	<b>-186</b>	<b>-248</b>	<b>123</b>	<b>113</b>	<b>47</b>	<b>0</b>

Bron: tweede uitvoeringsrapportages 2020-2023 en vastgestelde begroting 2023 van Curaçao.

#### Baten

Curaçao realiseert tot en met het tweede kwartaal 2023 ANG 890 miljoen aan baten, ANG 45 miljoen meer dan begroot en ANG 21 miljoen meer dan in 2022. De hogere realisatie wordt verklaard door de belastingbaten. Binnen deze batencategorie waren de realisaties van de baten uit omzetbelasting en winstbelasting aanmerkelijk hoger dan begroot, terwijl ook de baten uit de loon- en inkomstenbelasting stijgen.

De maatregelen die Curaçao sinds 2021 treft om de belastingcompliance structureel te verhogen, het economisch herstel en de inflatie leiden naar verwachting van het Cft in 2023 tot hogere belastingbaten dan in de begroting geraamd. Dit is zichtbaar in de hogere belastingopbrengsten in het tweede kwartaal. Het Cft becijfert voor 2023 een onderschatting van de belastingraming van circa ANG 40-60 miljoen en onderstreept nogmaals het belang om de belastingraming bij te stellen met een OBW.

### Lasten

Curaçao realiseert in het tweede kwartaal van 2023 ANG 777 miljoen aan lasten. Dit is een onderschrijding ten opzichte van de begroting (ANG 798 miljoen), maar ANG 31 miljoen meer dan in 2022.

Curaçao realiseert tot en met het tweede kwartaal ANG 215 miljoen aan personeelslasten, terwijl de begroting uitgaat van ANG 230 miljoen. De realisatie is inclusief de betaling van 3 procent vakantiegeld.<sup>9</sup> De onderschrijding ten opzichte van de begroting wordt in de UR niet toegelicht.

De overige lastensoorten ontwikkelen zich conform de begroting.

### Kapitaaldienst

In tabel 2 is de realisatie weergegeven van de kapitaaldienst tot en met het tweede kwartaal van de jaren 2020-2023. Daarnaast zijn de raming van Curaçao tot en met het tweede kwartaal van 2023 en de begroting voor heel 2023 weergegeven.

**Tabel 2: Overzicht realisatie kapitaaldienst (in miljoenen ANG)<sup>10</sup>**

	2e UR 2020	2e UR 2021	2e UR 2022	2e UR 2023	VB Q2 2023	VB 2023
<b>Ontvangsten</b>	<b>436</b>	<b>210</b>	<b>34</b>	<b>34</b>	<b>36</b>	<b>1.027</b>
Afschrijvingen en waardevermindering	51	39	35	34	35	91
Te ontvangen aflossingen	3	0	0	0	1	25
Aangegane geldleningen	382	170	0	0	0	0
Reserves en voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Herfinanciering liquiditeitssteun	0	0	0	0	0	911
<b>Uitgaven</b>	<b>18</b>	<b>193</b>	<b>13</b>	<b>12</b>	<b>29</b>	<b>1.027</b>
Investerings	10	14	4	4	21	90
Kapitaalverstrekkingen	0	172	0	0	0	0
Aflossingen geldleningen	8	8	8	8	8	26
Aflossing liquiditeitssteun	0	0	0	0	0	911
<b>Saldo</b>	<b>418</b>	<b>17</b>	<b>21</b>	<b>22</b>	<b>7</b>	<b>0</b>

Bron: tweede uitvoeringsrapportages 2020-2023 en vastgestelde begroting 2023 van Curaçao.

Curaçao raamt ANG 90 miljoen aan investeringen voor 2023. Tot en met het tweede kwartaal realiseerde het land slechts ANG 4 miljoen. Uit de UR blijkt dat de aangegane verplichtingen voor investeringen aan het einde van het tweede kwartaal ANG 22 miljoen bedragen. Het Cft verzocht Curaçao om toe te lichten hoe de begrote investeringen dit jaar nog kunnen worden gerealiseerd en dit op te nemen in de tweede UR 2023. Op dit verzoek is niet gereageerd.

Curaçao betaalde tot en met het tweede kwartaal ANG 8 miljoen aan aflossing op ontvangen leningen.

Curaçao begroot in 2023 ANG 25 miljoen aflossingen te ontvangen op uitgegeven leningen. Onderdeel hiervan zijn aflossingen op de lening aan het Curaçao Medical Center (CMC). Het CMC lost vanwege zijn precaire financiële situatie echter al sinds juni 2020 niet meer af op deze lening.<sup>11</sup> Het Cft acht een voorziening voor het CMC noodzakelijk en verzoekt Curaçao dit met de OBW te verwerken.

#### Realisatie 2022

In de tweede UR informeert Curaçao over de voorlopige realisatie en de prognose gewone dienst over 2022. In tabel 3 is de vastgestelde begroting van 2022, evenals het verloop van de (verwachte) baten, lasten en het resultaat over 2022 opgenomen.

**Tabel 3: Overzicht verandering resultaat 2022 (in miljoenen ANG)<sup>12</sup>**

	<b>VB 2022</b>	<b>4e UR 2022</b>	<b>1e UR 2023</b>	<b>Prognose 1e UR 2023</b>	<b>Prognose 2e UR 2023</b>
Baten	1.586	1.715	1.747	1.759	1.762
Lasten	1.710	1.573	1.643	1.734	1.745
<b>Resultaat</b>	<b>-123</b>	<b>142</b>	<b>104</b>	<b>25</b>	<b>17</b>

*Bron: vierde uitvoeringsrapportage 2022, eerste en tweede uitvoeringsrapportage 2023, en vastgestelde begroting 2023 van Curaçao.*

Ten opzichte van de vierde UR 2022 is het verwachte overschot met ANG 125 miljoen afgenomen tot ANG 17 miljoen. Dit is vooral het gevolg van de verwerking van diverse nagekomen lasten, waarmee de begroting bovendien op bepaalde lastencategorieën wordt overschreden. Ook het verloop tussen de eerste en tweede UR 2023 laat nog aanzienlijke schommelingen zien.

Het Cft oordeelde bij de eerste UR dat het financieel beheer, waaronder het verplichtingenbeheer, op dit vlak ondermaats is en gaf in overweging om voorafgaand toezicht in te stellen, voorzien van een passend sanctiebeleid. Curaçao werd verzocht in de tweede UR te rapporteren over de (voor)genomen maatregelen. Aan dit verzoek is geen gehoor gegeven.

De voorlopige realisatie op de kapitaaldienst over 2022 laat een tekort zien van ANG 45 miljoen. Het Cft verzoekt u om in de derde UR over 2023 te rapporteren over de verwerking van dit tekort.

#### Financieel beheer

In de tweede UR is de rapportage van 11 mei 2023 van de 'Roadmap naar een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening Curaçao' opgenomen. Uit de rapportage blijkt dat het knelpunt van de personele capaciteit blijft voortduren. Het Cft is ambtelijk geïnformeerd over de openstelling van diverse vacatures om dit knelpunt

op te lossen, maar het vullen van deze vacatures is niet eenvoudig gerealiseerd. Het Cft wordt op dit punt graag nader geïnformeerd.

#### Liquiditeitspositie

Het saldo liquide middelen aan het einde van het tweede kwartaal 2023 bedraagt ANG 314 miljoen. Dit is een afname van ANG 44 miljoen ten opzichte van de stand per eind eerste kwartaal 2023, met name gedreven door de betaling van de nagekomen lasten uit 2022. Zoals het Cft eerder adviseerde, zou een deel van de liquide middelen kunnen worden ingezet voor aanvullende aflossingen aan het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao (APC). Zodoende kan sneller aan de aanwijzing uit 2019 worden voldaan.<sup>13</sup>

#### Collectieve sector

Voor de 2021 en 2022 is de rapportage over de collectieve sector nog niet ontvangen.<sup>14</sup> De collectieve sector voor de jaren 2023 en 2024 had uiterlijk op 1 april 2022 vastgesteld moeten zijn.<sup>15</sup> Het Cft verzoekt Curaçao om op korte termijn de noodzakelijke stappen te zetten om te komen tot deze vaststelling en de ontbrekende rapportages aan te leveren.

#### Schuldpositie

De totale schuldpositie van Curaçao is afgenomen van ANG 4.347 miljoen ultimo 2022 tot ANG 4.248 miljoen aan het einde van het tweede kwartaal 2023. De schuldquote komt uit op 72 procent van het bruto binnenlands product (bbp).<sup>16</sup> De schuldquote toont een licht dalende trend, met name gedreven door de groei van het bbp.

## Bijlage 2: Eindnoten

<sup>1</sup> Op basis van op basis van artikel 18 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) reageert het Cft op de tweede UR. Het toetsingskader voor de beoordeling van de UR wordt gevormd door de Rft aangevuld met de aanwijzing die de Rijksministerraad (RMR) op 12 juli 2019 heeft gegeven aan het bestuur van Curaçao en die op 24 november 2020 is bijgesteld. Staatsblad 2019, 279, Besluit van 12 juli 2019, houdende het geven van een aanwijzing aan het bestuur van Curaçao tot aanpassing van de begroting 2019, rekening houdend met de in artikel 15 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten genoemde normen. Bij besluit van 24 november 2020, nummer 2020002389, is bevestigd dat de aanwijzing na het Kroonberoep in stand blijft maar alleen nog zal bestaan uit het naleven van de aflossingsovereenkomst tussen het Algemeen Pensioenfonds Curaçao (APC) en het land Curaçao, waarbij het land zo mogelijk aanvullende aflossingen zal doen uit overschotten op de gewone dienst in de komende jaren.

<sup>2</sup> Cft, kenmerk Cft 202300013, Advies bij de vastgestelde begroting 2023, d.d. 6 februari 2023.

<sup>3</sup> Artikel 24 van de Rft.

<sup>4</sup> Cft, kenmerk Cft 202300029, Reactie op de vierde uitvoeringsrapportage 2022, d.d. 22 maart 2023.

<sup>5</sup> Cft, kenmerk Cft 202300049, Reactie op de eerste uitvoeringsrapportage 2023, d.d. 8 juni 2023.

<sup>6</sup> Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, kenmerk 2023-0000416287, Toezegging 2023A03096 en aankondiging ISB voor herfinanciering, d.d. 18 juli 2023.

<sup>7</sup> Op basis van artikel 24 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) rapporteert het bestuur van Curaçao over uitgaven-, ontvangsten-, tekort- en schuld cijfers van de collectieve sector aan het college. Op basis van deze rapportage kan een (dreigende) overschrijding van de (wettelijk gemaximeerde) rentelastnorm worden vastgesteld.

<sup>8</sup> In deze tabel is sprake van afronding op hele ANG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

<sup>9</sup> Op 27 januari 2023 heeft de Rijksministerraad besloten de voorwaarde van de 12,5 procent korting op het totale pakket aan arbeidsvoorwaarden voor medewerkers in de (semi)publieke sector te laten vervallen. Met de uitbetaling van het vakantiegeld geeft Curaçao gedeeltelijk invulling aan de afbouw van de 12,5 procent korting.

<sup>10</sup> In deze tabel is sprake van afronding op hele ANG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

<sup>11</sup> Om te komen tot een overkoepelende oplossing voor de precaire financiële situatie van het CMC is de Regiegroep Sanering CMC-entiteiten ingesteld.

<sup>12</sup> In deze tabel is sprake van afronding op hele ANG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

<sup>13</sup> De schuld aan het APC onder de aanwijzing uit 2019 bedraagt per het einde van het tweede kwartaal 2023 ANG 57 miljoen. Het Cft wees eerder ook op de andere schuldverplichtingen van het land, en in het bijzonder op de aflopende obligatie van ANG 140 miljoen in 2025.

<sup>14</sup> Conform artikel 24 van de Rft dient Curaçao jaarlijks te rapporteren over de cijfers van de collectieve sector.

<sup>15</sup> Conform artikel 23 van de Rft wijst Curaçao samen met Nederland tweejaarlijks, na advies van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van Curaçao en in samenwerking met het CBS van Nederland, vóór 1 april aan welke rechtspersonen er met ingang van het volgende begrotingsjaar tot de collectieve sector behoren.

<sup>16</sup> Bij de berekening van de schuldquote is uitgegaan van een bbp voor 2023 van ANG 5.884 miljoen, ontleend aan IMF, 2023 Article IV Consultation discussion Curaçao and Sint Maarten, Press release and Staff Report, d.d. juli 2023.